

Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije

Distr.: opća
2. listopada 2023.

izvornik: engleski

Odbor za ukidanje svih oblika rasne diskriminacije

Zaključna razmatranja o objedinjenom devetom do četrnaestom periodičnom izvješću Hrvatske*

1. Odbor je razmotrio objedinjeno deveto do četrnaesto periodično izvješće Republike Hrvatske,¹ predano u jednome dokumentu, na svom 2987. i 2988. sastanku, održanima 9. i 10. kolovoza 2023. Na svom 3006. sastanku održanom 23. kolovoza 2023., Odbor je usvojio ova zaključna razmatranja.

A. Uvod

2. Odbor pozdravlja podnošenje objedinjenog devetog do četrnaestog periodičnog izvješća države stranke. Odbor također pozdravlja konstruktivan dijalog s izaslanstvom države stranke i zahvaljuje izaslanstvu za informacijama koje je pružilo tijekom dijaloga kao i na dodatnim odgovorima koje je naknadno dostavilo.

B. Pozitivni aspekti

3. Odbor pozdravlja činjenicu da je država stranka 31. siječnja 2022. ratificirala Međunarodnu konvenciju o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka.

4. Odbor također pozdravlja sljedeće zakonodavne i institucionalne mjere te politike koje je poduzela država članica:

(a) donošenje novog Kaznenoga zakona u listopadu 2011. i njegovih izmjena i dopuna (Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18 i 126/2019), kojima se člankom 125. zabranjuje povreda ravnopravnosti, a člankom 325. kriminalizira javno poticanje na nasilje i mržnju;

(b) donošenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u studenome 2013. i njegovih izmjena i dopuna (Narodne novine br. 143/13 i 98/19), kojima se pojednostavljuje postupak pružanja primarne pravne pomoći i uvodi posebna vrsta sekundarne pravne pomoći koja se sastoji od oslobođenja od plaćanja troškova sudskog postupka;

(c) donošenje Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti u lipnju 2015. i njegovih izmjena i dopuna (Narodne novine br. 70/15, 127/17 i 33/23), kojima se jamči pravo korisnika međunarodne zaštite na boravak, smještaj, spajanje obitelji, rad, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje;

(d) donošenje Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima u studenome 2018. i njegovih izmjena i dopuna (Narodne novine br. 106/18 i 98/19), kojima se proširuje geografski obuhvat stambenoga zbrinjavanja, osobito za pripadnike srpske nacionalne manjine;

* Odbor ih je usvojio na svojoj 110. sjednici (7.-31. kolovoza 2023.).

¹ CERD/C/HRV/9-14.

(e) donošenje izmjena i dopuna Zakona o hrvatskom državljanstvu u listopadu 2019. (Narodne novine br. 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15 i 102/19), koje odražavaju načelo smanjenja broja osoba bez državljanstva i predviđaju pojednostavljeni postupak stjecanja hrvatskoga državljanstva;

(f) donošenje revidiranoga protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje 2021. godine, o praćenju zločina iz mržnje i pravnim postupcima, koji pojašnjava djelokrug rada svakoga od nadležnih tijela i osigurava prikupljanje podataka o zločinima iz mržnje te osnivanje radne skupine za praćenje zločina iz mržnje;

(g) donošenje Nacionalnog plana za uključivanje Roma (za razdoblje od 2021. do 2027.) u lipnju 2021.;

(h) donošenje Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata u srpnju 2021. (Narodne novine br. 84/21), kojim se olakšava postupak utvrđivanja statusa svih civilnih stradalnika iz rata što im omogućava da ostvare svoja prava;

(i) donošenje Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije (za razdoblje od 2023. do 2027.) i dva pripadajuća akcijska plana u ožujku 2023.

C. Zabrinutosti i preporuke

Statistički podaci

5. Odbor prima na znanje statističke podatke koje je podastrilo izaslanstvo države stranke tijekom dijaloga, a koji se odnose na demografski sastav stanovništva zemlje i uključuju rezultate Popisa stanovništva, kućanstava i stanova provedenog 2021. godine. Iako Odbor primjećuje da je Popis stanovništva iz 2021. omogućio prikupljanje podataka o etničkom sastavu hrvatskoga društva, zabrinut je zbog nedostatka detaljnih i sveobuhvatnih podataka o društveno-ekonomskom položaju etničkih i nacionalnih manjina, uključujući pripadnike romske i srpske nacionalne manjine, kao i osoba koje nisu hrvatski državljani kao što su migranti, izbjeglice, tražitelji azila i osobe bez državljanstva. Taj nedostatak ograničava mogućnost Odbora da na ispravan način ocijeni stanje tih skupina uključujući njihov društveno-ekonomski položaj i bilo kakav napredak koji je postignut zahvaljujući provedbi ciljanih politika i programa. Odbor također primjećuje da ispitanici u Popisu stanovništva 2021. godine nisu mogli odgovoriti da su pripadnici više od jedne etničke skupine (članci 1., 2. i 5.).

6. **Podsjećajući na svoju opću preporuku br. 8 (1990.) koja se odnosi na tumačenje i primjenu članka 1. stavaka 1. i 4. Konvencije, i na svoje smjernice za izvještavanje o provedbi Konvencije,² Odbor preporuča državi stranki izradu razvrstanih statističkih podataka o društveno-ekonomskom položaju manjinskih skupina, uključujući romsku i srpsku manjinu, i osoba koje nisu hrvatski državljani kao što su izbjeglice, tražitelji azila, migranti i osobe bez državljanstva, te o njihovom pristupu obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju, u cilju izrade empirijske osnove za ocjenu ravnopravnog ostvarivanja prava koja su utvrđena Konvencijom. Odbor također preporuča državi stranki da razmotri mogućnost da u sljedećem popisu stanovništva dopusti ispitanicima da iskažu višestruku etničku pripadnost, uz puno poštivanje njihova prava na samoizjašnjavanje.**

Provedba Zakona o suzbijanju diskriminacije i drugih odredbi za borbu protiv rasne diskriminacije, i ocjena politika

7. Odbor prima na znanje informacije koje je dobio o provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije, Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije (za razdoblje od 2023. do 2027.) i dva pripadajuća akcijska plana, Nacionalnog plana za uključivanje Roma (za razdoblje od 2021. do 2027.) i Operativnoga

² CERD/C/2007/1.

programa nacionalnih manjina (za razdoblje od 2021. do 2024.). Međutim, Odbor je zabrinut zbog:

(a) izvješća o rasnoj diskriminaciji pripadnika romske i srpske manjine, osobito u području zapošljavanja i obrazovanja;

(b) razlike između broja slučajeva rasne diskriminacije službeno evidentiranih sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije i mnogo većeg broja slučajeva rasne diskriminacije navedenoga u ispitivanjima pripadnika etničkih ili nacionalnih manjina i osoba koje nisu hrvatski državljani;

(c) nedostatnih proračunskih sredstava za provedbu strategija i politika koje se odnose na rasnu diskriminaciju i oklijevanja nekih lokalnih vlasti da provedu zakonski okvir i politike koje se odnose na rasnu diskriminaciju (članci 1., 2. i 5.).

8. Odbor preporuča državi stranki da intenzivira napore koje ulaže u borbu protiv svih oblika rasne diskriminacije, uključujući i sve njezine interseksijske oblike, te da strukturalnu diskriminaciju riješi:

(a) punom provedbom Zakona o suzbijanju diskriminacije, osobito u području zapošljavanja i obrazovanja, organiziranjem kampanja za podizanje svijesti pojedinaca i skupina koji su najizloženiji rasnoj diskriminaciji o zakonskom okviru za zaštitu od rasne diskriminacije te olakšavanjem pristupa pravnim lijekovima za žrtve takve diskriminacije;

(b) osiguravanjem učinkovite provedbe svojih politika za borbu protiv rasne diskriminacije putem izdvajanja odgovarajućih sredstava i osiguravanjem pune provedbe politike

zabrane diskriminacije i zakonskoga okvira na lokalnoj i regionalnoj razini.

Posebne mjere

9. Odbor prima na znanje informacije koje je dobio o provedbi članka 22. Ustavnoga zakona o pravima nacionalnih manjina, o prednosti pripadnika nacionalnih i etničkih manjina pri zapošljavanju u javnom sektoru. Unatoč tomu, Odbor je zabrinut zbog:

(a) izvješća o tome da su pripadnici romske i srpske manjinske skupine i dalje nedovoljno zastupljeni u policijskim snagama, javnoj upravi i pravosuđu;

(b) nedostatnih informacija o drugim posebnim mjerama koje se poduzimaju s ciljem rješavanja strukturalne diskriminacije pripadnika romske i srpske manjine, a koja ih na nesrazmjern način sprječava u ostvarivanju prava koja su zaštićena Konvencijom (članci 1. i 2.).

10. Podsjećajući na svoja prethodna zaključna razmatranja³ i svoju opću preporuku br. 32 (2009.) o značenju i obuhvatu posebnih mjera u Konvenciji, Odbor preporuča državi stranki:

(a) da redovito ocjenjuje posebne mjere koje se poduzimaju s ciljem rješavanja nejednakosti a u svrhu njihova jačanja, osobito kad je riječ o onim mjerama koje se odnose na nedovoljnu zastupljenost pripadnika romske i srpske nacionalne manjine u javnom sektoru, uključujući u policijskim snagama, javnoj upravi i pravosuđu, posebice na višim i rukovodećim položajima;

(b) da poduzme posebne mjere koje su nužne kako bi se suzbila postojeća strukturalna diskriminacija koja utječe na pripadnike romske i srpske nacionalne manjine i kako bi se uklonile sve prepreke koje ih sprječavaju u ostvarivanju njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

Nacionalna institucija za ljudska prava

11. Odbor pozdravlja činjenicu da je Globalni savez nacionalnih institucija za ljudska prava u ožujku 2019. ponovno akreditirao Ured pučke pravobraniteljice sa statusom A.

³ CERD/C/HRV/CO/8.

Međutim, Odbor žali zbog nedostatnih informacija o mjerama koje se poduzimaju kako bi se provele preporuke Pododbora za akreditiranje Globalnoga saveza, osobito one o osiguravanju šireg savjetovanja i sudjelovanja organizacija civilnoga društva u postupku odabira pučkoga pravobranitelja, izdvajanju dostatnih sredstava kako bi se osiguralo da Ured pučke pravobraniteljice može učinkovito izvršavati sve svoje zadaće, i ograničavanju trajanja mandata pravobranitelja na jedno ponovno imenovanje (članak 2.).

12. Odbor preporuča državi stranki da nastavi jačati neovisnost Ureda pučke pravobraniteljice i da mu omogući da na učinkovit i neovisan način izvršava sve svoje zadaće, sukladno načelima koja se odnose na status nacionalnih institucija za promicanje i zaštitu ljudskih prava (Pariška načela), poduzimanjem učinkovitih mjera, posebice zakonskih mjera, u cilju provedbe preporuka Pododbora za akreditiranje Globalnoga saveza nacionalnih institucija za ljudska prava.

Rasistički govor mržnje i zločini iz mržnje

13. Odbor prima na znanje donošenje novog Kaznenog zakona u listopadu 2011. i njegovih naknadnih izmjena i dopuna, kojima se člankom 125. zabranjuje rasna diskriminacija, člankom 325. kriminalizira javno poticanje na nasilje i mržnju, a člankom 56. i 87. propisuje se da se rasistička i ksenofobna motivacija, kao i mržnja, smatraju otegotnom okolnošću. Odbor također prima na znanje donošenje revidiranoga protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje 2021. godine te osnivanje radne skupine za praćenje zločina iz mržnje. Nadalje, Odbor prima na znanje donošenje Kodeksa ponašanja članova Vlade i nekih državnih dužnosnika na visokim položajima i Kodeksa o etičkom djelovanju zastupnika u Hrvatskom saboru. Međutim, Odbor je zabrinut zbog:

(a) izvješća o pojavnosti zločina iz mržnje i rasističkoga govora mržnje i o širenju negativnih stereotipa koji se odnose na pripadnike romske i srpske nacionalne manjine i osoba koje nisu hrvatski državljani, uključujući i u medijima, na internetu i u društvenim medijima;

(b) uporabe rasističkog govora mržnje od strane političara, osobito na regionalnoj i lokalnoj razini, i od strane utjecajnih javnih osoba, te nedostatnih informacija o istragama, kaznenom progonu i sudskim presudama izračenima političarima i javnim osobama za govor mržnje;

(c) izvješća o učestalim propustima da se na odgovarajući način prepoznaju, procesuiraju i kazneno gone zločini iz mržnje, koji se često gone kao prekršaji a ne kao kaznena djela, te izvješća o niskoj stopi primjene odredbi o rasističkoj motivaciji kao otegotnoj okolnosti od strane sudova;

(d) izvješća o prenisnoj stopi prijavljivanja incidenata s rasističkim govorom mržnje i zločinima iz mržnje od strane pripadnika skupina koje su izložene rasističkoj diskriminaciji zbog nedostatnog povjerenja u dostupne mehanizme za podnošenje pritužbi i pravne lijekove;

(e) nedostatka detaljnih i razvrstanih podataka o pritužbama ili predmetima koji su uključivali rasnu diskriminaciju, zločine iz mržnje i govor mržnje u državi stranki, o kaznenom progonu i sudskim presudama i kaznama koje su izrečene počiniteljima (članci 4. i 6.).

14. Podsjećajući na svoje opće preporuke br. 15 (1993.) o članku 4. Konvencije i br. 35 (2013.) o suzbijanju rasističkog govora mržnje, Odbor preporuča državi stranki:

(a) da osnaži napore koje ulaže u suzbijanje rasističkog govora mržnje i zločine iz mržnje usmjerene protiv romskih zajednica, pripadnika srpske nacionalne manjine i osoba koje nisu hrvatski državljani učinkovitim provedbom svog zakonskog okvira za borbu protiv diskriminacije, osobito mjerodavnih odredbi Kaznenog zakona i protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje;

(b) da poduzme mjere za praćenje i rješavanje problema širenja rasističkog govora mržnje u medijima, na internetu i u društvenim medijima, uz blisku suradnju s medijskim kućama, pružateljima internetskih usluga i platformama društvenih medija, te pripadnicima skupina koje su izložene rasističkom govoru mržnje;

(c) da snažno osudi svaki oblik govora mržnje i distancira se od rasističkog govora mržnje kojim se služe političari i javne osobe, te da osigura da slučajevi govora mržnje budu istraženi i na odgovarajući način kažnjeni;

(d) da u koordinaciji s radnom skupinom za praćenje zločina iz mržnje osigura prikupljanje detaljnih podataka o broju i vrsti pritužbi zbog rasne diskriminacije, rasističkog govora mržnje i zločina iz mržnje, o broju pokrenutih istraga, kaznenih progona i izrečenih presuda te o naknadi koja je dodijeljena žrtvama, razvrstane po dobi, spolu i etničkom odnosno nacionalnom podrijetlu žrtava, te da te podatke uključi u svoje sljedeće periodično izvješće;

(e) da provede programe stručnog usavršavanja za policijske službenike, državne odvjetnike i druge službenike tijela za provedbu zakona, o prepoznavanju i evidentiranju incidenata koji uključuju rasnu diskriminaciju, rasistički govor mržnje i zločine iz mržnje;

(f) da ocijeni sustav prijavljivanja i kanale za podnošenje pritužbi zbog rasne diskriminacije, rasističkog govora mržnje i zločina iz mržnje, kako bi se razmotrila i osigurala njihova dostupnost i pristupačnost za osobe koje su izložene rasnoj diskriminaciji, a osobito za pripadnike romske i srpske nacionalne manjine i osobe koje nisu hrvatski državljani, te da organizira edukativne kampanje za javnost o pravima ugrađenima u Konvenciju i o tome kako se mogu podnijeti pritužbe zbog rasne diskriminacije, rasističkog govora mržnje i zločina iz mržnje.

Rasizam u sportu

15. Odbor prima na znanje informacije koje je podastrlo izaslanstvo države stranke o internom regulatornom okviru za sportske udruge vezano uz rasizam u sportu. Međutim, Odbor je zabrinut zbog izvješća o slučajevima rasističkih uvreda i govora mržnje nogometnih navijača i nedostatka detaljnih podataka o istragama, kaznenom progonu i kaznama izrečenima u takvim slučajevima (članak 4.).

16. Odbor preporuča da država stranka poduzme učinkovite mjere za suzbijanje rasne diskriminacije i govora mržnje u sportu, osobito u nogometu, i da istraži, kazneno goni i kazni počinitelje sukladno odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije i Kaznenog zakona.

Rasno profiliranje i rasno motivirano policijsko nasilje

17. Odbor prima na znanje informacije koje je podastrlo izaslanstvo države stranke o Etičkom kodeksu policijskih službenika kojim je zabranjena rasna diskriminacija, te o stručnom usavršavanju službenika policijskih i pravosudnih tijela o načelima ljudskih prava. Međutim, Odbor je zabrinut zbog nedostatka jasne zabrane rasnog profiliranja u zakonodavnom okviru za rad tijela za provedbu zakona. Odbor je također zabrinut zbog nedostatka detaljnih informacija o mjerama koje se poduzimaju u cilju borbe protiv rasnog profiliranja i rasno motiviranog policijskog nasilja, u svjetlu izvješća o rasnom profiliranju i rasno motiviranoj prekomjernoj uporabi sile od strane policije, osobito protiv Roma i osoba koje nisu hrvatski državljani (članak 4.).

18. Podsjećajući na svoju opću preporuku br. 36 (2020.) o sprječavanju i suzbijanju rasnog profiliranja od strane službenika tijela za provedbu zakona, Odbor preporuča državni stranki:

(a) da izradi i donese zakonske i druge propise koji će izričito zabraniti rasno profiliranje službenicima tijela za provedbu zakona tijekom policijskog zaustavljanja, provjere identiteta i drugih policijskih radnji, kao i rasno motivirano nasilje i prekomjernu uporabu sile, uz učinkovito i smisleno sudjelovanje predstavnika skupina koje su izložene rasnoj diskriminaciji, posebice romske i srpske manjinske skupine i osoba koje nisu hrvatski državljani;

(b) da osnuje neovisno tijelo za praćenje koje će biti nadležno za zaprimanje pritužbi zbog rasnog profiliranja i rasno motiviranog policijskog nasilja, putem kanala koji će biti sigurni i dostupni žrtvama, te da provede temeljite i nepristrane istrage svih navoda o rasnom profiliranju i rasno motiviranom policijskom nasilju;

(c) da prikuplja podatke o pritužbama zbog rasnog profiliranja i rasno motiviranog policijskog nasilja, o istragama, kaznenom progonu, sudskim presudama i kaznama izrečenima u takvim predmetima te o odšteti koja je dodijeljena žrtvama i da te podatke uključi u svoje sljedeće periodično izvješće.

Pravna pomoć

19. Odbor prima na znanje donošenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u studenome 2013. i njegovih izmjena i dopuna, u cilju pojednostavljivanja postupka pružanja primarne pravne pomoći i uvođenja sekundarne pravne pomoći koja se sastoji od oslobođenja od plaćanja troškova sudskog postupka. Međutim, Odbor je zabrinut zbog izvješća o nedostacima u pružanju pravne pomoći na regionalnoj i lokalnoj razini, o dugom vremenu čekanja na pravnu pomoć i nedostatnim sredstvima koja su na raspolaganju, a što sprječava puni pristup pravdi žrtavama rasne diskriminacije (članci 5. i 6.).

20. Odbor preporuča da država stranka intenzivira napore koje ulaže u poboljšanje pružanja pravne pomoći osobama koje su izložene rasnoj diskriminaciji, uključujući pripadnike romske i srpske etničke manjine, migrante, izbjeglice, tražitelje azila i osobe bez državljanstva, između ostalog putem izdvajanja odgovarajućih financijskih sredstava i osiguravanjem dostupnosti pravne pomoći na regionalnoj i lokalnoj razini. Odbor također preporuča da država stranka podigne svijest javnosti o dostupnosti usluga pravne pomoći u slučajevima rasne diskriminacije.

Položaj Roma

21. Odbor prima na znanje informacije koje je podastrla izaslanstvo države stranke o provedbi Nacionalnog plana za uključivanje Roma (za razdoblje od 2021. do 2027.). Unatoč tomu, Odbor je zabrinut zbog:

(a) ekstremnog siromaštva i neadekvatnih životnih uvjeta Roma koji žive u segregiranim četvrtima i nelegalnim naseljima bez odgovarajuće infrastrukture i osnovnih usluga;

(b) visokih stopa nezaposlenosti Roma;

(c) niskih stopa pohađanja srednje škole i visokih stopa ranog napuštanja škole tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja romske djece;

(d) nastavka segregiranog obrazovanja romske djece, osobito u Međimurskoj županiji;

(e) pojave rušenja kuća i prisilnog iseljavanja, bez osiguravanja odgovarajućeg zamjenskog smještaja ili naknade za Rome i romske obitelji zahvaćene ovom pojavom;

(f) nižeg postotka Roma koji imaju obvezno zdravstveno osiguranje u usporedbi s ostalim skupinama i ograničenog pristupa zdravstvenim uslugama za Rome (članci 2. i 5.).

22. Podsjećajući na svoju opću preporuku br. 27 (2000.) o diskriminaciji Roma, Odbor preporuča državi stranki:

(a) da intenzivira napore koje ulaže u suzbijanje ekstremnog siromaštva među Romima i pruži stvarna rješenja za stambene probleme, uključujući i putem poboljšanja infrastrukture i osnovnih usluga koje su dostupne u romskim naseljima, uz sudjelovanje romskih zajednica;

(b) da poduzme mjere za poboljšanje zapošljavanja Roma, uključujući mjere čiji je cilj poboljšanje strukovnih kvalifikacija u romskoj zajednici i suzbijanje diskriminacije u području zapošljavanja;

(c) da prekine *de facto* segregaciju u školama na regionalnoj i lokalnoj razini, i pojača napore kako bi se romskoj djeci osigurao pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju, u cilju povećanja stope pohađanja škole i smanjenja stope preranog napuštanja školovanja, uključujući i provedbom kampanja za podizanje svijesti o važnosti obrazovanja namijenjenih romskoj djeci i mladima i njihovim obiteljima te zapošljavanjem učitelja iz romskih zajednica;

(d) da prekine prisilno iseljavanje Roma i rušenje njihovih kuća, uključujući i putem osiguravanja sigurnog uživanja posjeda romskim zajednicama i legalizacijom nelegalnih naselja, te da u onim slučajevima u kojima se rušenje kuća ili prisilno iseljavanje ne mogu izbjeći, osigura da one obitelji i pojedinci koji su time zahvaćeni dobiju odgovarajući zamjenski smještaj i naknadu;

(e) da pojača napore kako bi osigurala da Romi, a osobito romske žene, imaju pristup odgovarajućoj zdravstvenoj skrbi, posebice kad je riječ o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, uključujući i provedbom ciljanih kampanja za podizanje svijesti o dostupnim zdravstvenim uslugama i uvjetima za stjecanje obveznog zdravstvenog osiguranja.

Kazneni progon počinitelja teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava

23. Odbor prima na znanje da je 2011. godine Ministarstvo pravosuđa i uprave donijelo Strategiju za istrage i kazneni progon ratnih zločina počinjenih u razdoblju od 1991. do 1995. i da su unutar županijskih sudova i županijskih državnih odvjetništava u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu osnovani posebni odjeli za kazneni progon ratnih zločina. Odbor također prima na znanje informacije koje je podastrijo izaslanstvo države stranke o donošenju Zakona o civilnim stradalnicima Domovinskog rata u srpnju 2021. godine, kojim se olakšava postupak utvrđivanja statusa svim civilnim stradalnicima rata i omogućava ostvarivanje njihovih prava, kao i statističke podatke o donesenim presudama i predmetima koji su u tijeku. Unatoč tomu, Odbor je zabrinut zbog toga što kazneni progon osoba odgovornih za počinjenje teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava pred domaćim sudovima još nije završen. Odbor je također zabrinut zbog izvješća o:

(a) ukupnom smanjenju broja istraga i kaznenih progona od 2013., odgoda saslušanja svjedoka i visokog broja predmeta koji se vode u odsutnosti;

(b) navodnim razlikama u načinu na koji se određuju kazne pripadnicima hrvatske i srpske etničke skupine osuđenima za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, što izaziva zabrinutost zbog moguće nejednakosti u pravosudnom sustavu;

(c) slučajevima u kojima su odredbe Zakona o civilnim stradalnicima Domovinskog rata protumačene i primijenjene na način koji je diskriminatoran prema pripadnicima srpske etničke manjine, a što ih onemogućava u ostvarivanju njihovih prava kao ratnih stradalnika;

(d) slučajevima glorificiranja osuđenih ratnih zločinaca i negiranja njihovih zločina, uključujući i od strane dužnosnika na visokim položajima, uspostave komemoracija za ratne zločince i porasta uporabe fašističkih slogana i znakovlja, kao što su slogani i znakovlje ustaškoga režima, te nedostatka detaljnih informacija o istragama, kaznenom progono, presudama i kaznama koji se odnose na takve radnje (članci 2., 6. i 7.).

24. **Podsjećajući na svoja prethodna zaključna razmatranja⁴ i preporuke Posebnog izvjestitelja za promicanje istine, pravde, naknade štete i jamstva neponavljanja sadržane u njegovu izvješću nakon posjeta državi stranki 2021. godine,⁵ Odbor preporuča državi stranki:**

(a) da ubrza kazneni progon preostalih osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava te da osigura da svi takvi slučajevi budu učinkovito istraženi i kazneno gonjeni, neovisno o nacionalnosti žrtava i počinitelja;

(b) da poduzme mjere za praćenje i suzbijanje govora mržnje te poticanja i promicanja rasne mržnje i diskriminacije usmjerene na pripadnike srpske manjine, između ostaloga i na internetu i u društvenim medijima, uključujući i slučajeve u kojima su počinitelji dužnosnici i javne institucije, te da osigura da takvi incidenti budu učinkovito, temeljito i nepristrano istraženi i, kad je to prikladno, kazneno gonjeni te kažnjeni kaznama koje su primjerene za takva kaznena djela;

⁴ CERD/C/HRV/CO/8, odlomak 15.

⁵ A/HRC/51/34/Add.1, odlomak 91.

(c) **da riješe slučajeve glorificiranja ratnih zločinaca i negiranja zlodjela koje su utvrdili međunarodni i domaći sudovi, uz puno poštivanje međunarodnih standarda.**

Migranti, izbjeglice i tražitelji azila

25. Odbor prima na znanje informacije koje je primio o donošenju Zakona o strancima 2011. godine i njegovih izmjena i dopuna, kao i Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti 2015. godine i njegovih izmjena i dopuna. Međutim Odbor je zabrinut zbog:

(a) izvješća da su izbjeglice i tražitelji azila izloženi rasnoj diskriminaciji, osobito kad je riječ o pristupu zapošljavanju;

(b) izvješća o slučajevima protjerivanja i nasilnog vraćanja migranata i prekomjerne uporabe sile od strane policijskih službenika što je dovelo do povreda i tjelesnih ozljeda;

(c) ukidanja programa učenja hrvatskoga jezika 2022. godine, uvedenih Akcijskim planom za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (za razdoblje od 2017. do 2019.), koji su bili namijenjeni izbjeglicama a isključivali su osobe kojima je odobrena privremena zaštita (članci 2. i 5.).

26. **Odbor preporuča državi stranki:**

(a) **da poduzme mjere, uključujući osmišljavanje i provedbu okvira politika, za jačanje punog sudjelovanja migranata, tražitelja azila i izbjeglica i njihove integracije u društvo, između ostaloga i osiguravanjem jezičnih tečajeva, strukovnoga obrazovanja i prilika za zapošljavanje;**

(b) **da se suzdrži od provođenja kolektivnog protjerivanja i nasilnog vraćanja, osigura pristup svome teritoriju za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita, poštuje načelo zabrane prisilnog vraćanja i provede istrage slučajeva kolektivnih protjerivanja, nasilnog vraćanja i prekomjerne uporabe sile i nasilja od strane policijskih službenika protiv migranata, izbjeglica i tražitelja azila.**

Osobe bez državljanstva

27. Odbor prima na znanje da je država stranka u rujnu 2011. pristupila Konvenciji o smanjenju slučajeva bez državljanstva. Međutim, Odbor je zabrinut zbog nedostatka posebnog postupka za određivanje statusa bez državljanstva i zbog izvješća da se osobe bez državljanstva suočavaju s preprekama u pogledu pristupa obrazovanju i zdravstvenim uslugama, osobito kad je riječ o djeci bez osobnih isprava, koja se upisuju kao učenici gosti budući da nemaju osobni identifikacijski broj (članci 2. i 5.).

28. **Odbor preporuča državi stranki da uspostavi poseban i učinkovit postupak za utvrđivanje statusa bez državljanstva i da poduzme mjere kojima će osigurati da osobe bez državljanstva, a osobito djeca bez osobnih isprava, mogu ostvariti svoja ekonomska i socijalna prava bez diskriminacije, poglavito kad je riječ o pristupu zdravstvenim uslugama i obrazovanju, uključujući i putem dodjele osobnog identifikacijskog broja.**

Radnici migranti

29. Odbor je zabrinut zbog izvješća da se radnici migranti suočavaju s teškim uvjetima rada, zlostavljanjem i iskorištavanjem, te da su izloženi diskriminaciji, uključujući i u pogledu zapošljavanja i naknade za rad. Odbor je također zabrinut zbog prepreka na koje nailaze radnici migranti, osobito migranti koji nemaju osobne isprave, prilikom pristupa pravdi i drugim oblicima pravnih lijekova (članak 5.).

30. **Odbor preporuča državi stranki da poduzme mjere za suzbijanje zlostavljanja i iskorištavanja radnika migranata, uključujući i putem ocjene i revizije okvira za zapošljavanje radnika migranata kako bi se smanjila njihova izloženost zlostavljanju i iskorištavanju, osobito od strane poslodavaca. Odbor također preporuča državi stranki da pojača praćenje poslodavaca, istraži slučajeve zlostavljanja i iskorištavanja migranata i kazneno goni počinitelje. Nadalje, Odbor preporuča da država stranka provede kampanje podizanja svijesti među radnicima migrantima o njihovim pravima i postojećim pravnim lijekovima.**

Obrazovanje o ljudskim pravima za suzbijanje predrasuda i nesnošljivosti

31. Odbor prima na znanje informacije koje su mu dostavljene o programu građanskog odgoja i obrazovanja koji obuhvaća teme o ljudskim pravima i rasnoj diskriminaciji na pojedinim obrazovnim razinama. Međutim, Odbor žali zbog nedostatka informacija o mjerama koje se poduzimaju kako bi se taj program ocijenio i poboljšao te kako bi se promicala ljudska prava u obrazovanju na sveučilištima i u programima stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika, uključujući i ona koja se odnose na rasnu diskriminaciju. Odbor je zabrinut zbog nedostatka informacija o kampanjama za podizanje svijesti namijenjenima široj javnosti, policijskim službenicima i pravosudnim djelatnicima o važnosti kulturne raznolikosti, snošljivosti i međuetničkoga razumijevanja (članak 7.).

32. Odbor preporuča državi stranki da revidira program građanskog odgoja i obrazovanja i osigura da građanski odgoj i obrazovanje budu uključeni u sve obrazovne razine te da obuhvaćaju promicanje razumijevanja i snošljivosti među narodima i etničkim skupinama. Odbor također preporuča državi stranki da provede kampanje podizanja svijesti, s mjerljivim ishodima, namijenjene široj javnosti, državnim službenicima, policijskim službenicima i pravosudnim djelatnicima, o važnosti etničke i kulturne raznolikosti, snošljivosti i međuetničkog razumijevanja.

D. Ostale preporuke

Ratificiranje drugih međunarodnih ugovora

33. Vodeći računa o nedjeljivosti svih ljudskih prava, Odbor potiče državu stranku da razmotri ratificiranje onih međunarodnih ugovora u području ljudskih prava koje još nije ratificirala, osobito međunarodnih ugovora čije odredbe imaju izravnu važnost za zajednice koje mogu biti izložene rasnoj diskriminaciji, uključujući Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i Konvenciju o radnicima u kućanstvu iz 2011. godine (br. 189) Međunarodne organizacije rada.

Izmjene i dopune članka 8. Konvencije

34. Odbor preporuča državi stranki da prihvati izmjene i dopune članka 8. stavka 6. Konvencije donesene 15. siječnja 1992. na četrnaestom sastanku država stranaka Konvencije, koje je Opća skupština potvrdila svojom rezolucijom 47/111.

Izjava iz članka 14. Konvencije

35. Odbor potiče državu stranku da razmotri davanje neobavezne izjave iz članka 14. Konvencije kojom priznaje nadležnost Odbora za primanje i razmatranje pojedinačnih priopćenja.

Daljnje aktivnosti u svezi s Deklaracijom iz Durbana i Programom djelovanja

36. U svjetlu svoje opće preporuke br. 33 (2009.) o daljnjim aktivnostima u svezi s Konferencijom o reviziji napretka u provedbi zaključaka iz Durbana, Odbor preporuča da država stranka prilikom provedbe Konvencije u svom domaćem pravnom poretku provede Deklaraciju iz Durbana i Program djelovanja koje je u rujnu 2001. donijela Svjetska konferencija protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i povezane netolerancije, vodeći računa o završnom dokumentu Konferencije o reviziji napretka u provedbi zaključaka iz Durbana, održanoj u Ženevi u travnju 2009. godine. Odbor zahtjeva da država stranka u svoje sljedeće periodično izvješće uključi konkretne informacije o akcijskim planovima i drugim mjerama koje su poduzete kako bi se na nacionalnoj razini provela Deklaracija iz Durbana i Program djelovanja.

Međunarodno desetljeće osoba afričkog podrijetla

37. U svjetlu rezolucije Opće skupštine 68/237, u kojoj je Skupština razdoblje od 2015. do 2024. proglasila Međunarodnim desetljećem osoba afričkog podrijetla, i rezolucije Skupštine 69/16 o programu djelovanja za provedbu Desetljeća, Odbor

preporuča državi stranki da pripremi i provede odgovarajući program mjera i politika. Odbor zahtjeva da država stranka u svoje sljedeće izvješće uključi precizne informacije o konkretnim mjerama koje su donesene u tom pogledu, uzevši u obzir svoju opću preporuku br. 34 (2011.) o rasnoj diskriminaciji osoba afričkog podrijetla.

Savjetovanje s civilnom društvom

38. Odbor preporuča državi članici da nastavi sa savjetovanjem s organizacijama civilnog društva koje djeluju u području zaštite ljudskih prava i pojača dijalog s njima, posebice s onima koje se bave suzbijanjem rasne diskriminacije, a u svezi s pripremom svog sljedećeg periodičnog izvješća i daljnjim aktivnostima u svezi s ovim zaključnim razmatranjima.

Širenje informacija

39. Odbor preporuča da izvješća države stranke budu lako dostupna javnosti u trenutku njihova podnošenja te da završna razmatranja Odbora koja se odnose na ta izvješća budu na sličan način dostupna svim državnim tijelima kojima je povjerena zadaća provedbe Konvencije, uključujući općine, na službenom jeziku i drugim jezicima koji su u uobičajenoj uporabi, gdje je to prikladno.

Zajednički temeljni dokument

40. Odbor potiče državu stranku da ažurira svoj zajednički temeljni dokument koji je iz 2011. godine, sukladno harmoniziranim smjernicama za izvještavanje prema međunarodnim ugovorima u području ljudskih prava, osobito onima koje govore o zajedničkom temeljnom dokumentu, a koje su donesene na petom međuodbornom sastanku ugovornih tijela u području ljudskih prava održanom u lipnju 2006.⁶ U svjetlu rezolucije Opće skupštine 68/268, Odbor potiče državu stranku da poštuje ograničenje od 42.400 riječi za takve dokumente.

Daljnje djelovanje u svezi ovih zaključnih razmatranja

41. Sukladno članku 9. stavku 1. Konvencije i pravilu 65. svoga poslovnika, Odbor zahtjeva od države stranke da u roku od godinu dana od usvajanja ovih zaključnih razmatranja dostavi informacije o provedbi gore navedenih preporuka sadržanih u odlomku 16. (rasizam u sportu), 22. (c) i (d) (položaj Roma) i 28. (osobe bez državljanstva).

Osobito važni odlomci

42. Odbor želi skrenuti pozornosti države stranke na posebnu važnost gore navedenih preporuka sadržanih u odlomku 8. (provedba Zakona o suzbijanju diskriminacije i drugih odredbi za borbu protiv rasne diskriminacije, i ocjena politika), 24. (kazneni progon počinitelja teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava) i 26. (migranti, izbjeglice i tražitelji azila) i zahtjeva od države stranke da dostavi detaljne informacije u svom sljedećem periodičnom izvješću o konkretnim mjerama koje su poduzete kako bi se provele te preporuke.

⁶ HRI/GEN/2/Rev.6, odlomak I.

Priprema sljedećeg periodičnog izvješća

43. Odbor preporuča državi stranki da dostavi objedinjeno petnaesto do osamnaesto periodično izvješće, kao jedan dokument, do 12. listopada 2027., vodeći računa o smjernicama za izvještavanje koje je Odbor donio na svojoj sedamdesetprvoj sjednici⁷ i osvrćući se na sva pitanja o kojima se govori u ovim zaključnim razmatranjima. U svjetlu rezolucije Opće skupštine 68/268, Odbor potiče državu stranku da poštuje ograničenje od 21.200 riječi za periodična izvješća.

⁷ CERD/C/2007/1.